

Česká republika
NÁLEZ
Ústavního soudu

Jménem republiky

Ústavní soud rozhodl mimo ústní jednání bez přítomnosti účastníků v senátu složeném z předsedy Jana Musila (soudce zpravodaje) a soudců Jana Filipa a Jaromíra Jirsy ve věci ústavní stížnosti nezletilého **M. N.**, zastoupeného zákonnou zástupkyní R. B., právně zastoupenou JUDr. Viktorem Pakem, advokátem, se sídlem Francouzská 28, 120 00 Praha 2, proti usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. října 2016 č. j. 25 Cdo 2731/2016-568, proti rozsudku Krajského soudu v Brně ze dne 16. prosince 2015 č. j. 44 Co 242/2013-528, a proti rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 2. června 2015 č. j. 25 Cdo 765/2015-483, za účasti **1. Nejvyššího soudu a 2. Krajského soudu v Brně**, jako účastníků řízení, a za účasti **A. Okresního soudu v Blansku, B. obchodní společnosti Nemocnice Boskovice, s. r. o.**, se sídlem Otakara Kubína 179, 680 01 Boskovice, IČO: 26925974, právně zastoupené JUDr. Janem Paroulkem, advokátem, se sídlem Čelakovského 6, 678 01 Blansko a **C. Zdravotnické záchranné služby Jihomoravského kraje, příspěvkové organizace**, se sídlem Kamenice 798/1d, 625 00 Brno, IČO: 00346292, právně zastoupené JUDr. Ing. Lukášem Prudilem, Ph.D., advokátem, se sídlem Bašty 8, 602 00 Brno, jako vedlejších účastníků řízení, **t a k t o**:

- I. Usnesením Nejvyššího soudu ze dne 20. října 2016 č. j. 25 Cdo 2731/2016-568, rozsudkem Krajského soudu v Brně ze dne 16. prosince 2015 č. j. 44 Co 242/2013-528, a rozsudkem Nejvyššího soudu ze dne 2. června 2015 č. j. 25 Cdo 765/2015-483, bylo porušeno základní právo stěžovatele na soudní ochranu dle článku 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod, právo na rovnost účastníků řízení dle článku 37 odst. 3 Listiny základních práv a svobod a právo na spravedlivý proces ve smyslu článku 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod.**
- II. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. října 2016 č. j. 25 Cdo 2731/2016-568, rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 16. prosince 2015 č. j. 44 Co 242/2013-528, a rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 2. června 2015 č. j. 25 Cdo 765/2015-483 se proto ruší.**

O d ů v o d n ě n í:

I. Stěžovatelem namítané zásahy do základních práv

1. Ústavní soud obdržel návrh podle § 72 odst. 1 písm. a) zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o Ústavním soudu“), kterým se nezletilý M. N. (dále jen „stěžovatel“ nebo „žalobce“) domáhá zrušení v záhlaví označených rozhodnutí obecných soudů, neboť má za to, že jimi bylo zasaženo do jeho ústavně zaručených základních práv na ochranu tělesné a duševní integrity podle článku 7 odst. 1 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“)

a na spravedlivý proces dle článku 36 odst. 1 Listiny a článku 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Úmluva“), jakož i do práva na spravedlivou náhradu škody za podmínek a postupů stanovených zákonem ve smyslu článku 24 Úmluvy o lidských právech a biomedicině.

2. Stěžovatel namítá, že obecné soudy v dané věci neposkytly dostatečnou ochranu jeho dotčeným veřejným subjektivním právům, především právu na ochranu tělesné a duševní integrity a nereflektovaly zásadu *nemo turpitudinem suam allegare potest*, tj. že nikdo nemůže těžit ze svého nepoctivého nebo protiprávního činu. Současně stěžovatel napadá závěry usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. října 2016 č. j. 25 Cdo 2731/2016-568, jež prý postrádají jakoukoliv oporu v předchozích rozhodnutích soudů nižších stupňů.

II. Skutkový stav věci

3. Z obsahu spisu vedeného u Okresního soudu v Blansku pod sp. zn. 77 C 668/2010 Ústavní soud zjistil, že dne XX. XX XXXX kolem 0:06 hod. matka stěžovatele R. B. kontaktovala dispečink Zdravotnické záchranné služby Jihomoravského kraje, příspěvkové organizace (dále jen „zdravotnická záchranná služba“), s tím, že je ve třicátém týdnu těhotenství a začala silně krvácet. Zdravotnická záchranná služba vyslala do bytu matky stěžovatele vozidlo rychlé lékařské pomoci, které na místo dorazilo v 0:13 hod. Přítomná lékařka stav předběžně diagnostikovala jako patologii placenty a rozhodla o převozu matky do Nemocnice Boskovice, s. r. o. (dále jen „nemocnice Boskovice“). Převoz byl zahájen v 0:31 hod.

4. V 0:46 hod. dispečink zdravotnické záchranné služby telefonicky kontaktoval gynekologicko-porodnické oddělení nemocnice Boskovice a informoval jej o stavu matky stěžovatele. Osádka vozidla rychlé lékařské pomoci předala matku stěžovatele personálu nemocnice Boskovice v 0:59 hod. V 1:09 hod. volala sestra gynekologicko-porodnické oddělení nemocnice Boskovice na dispečink zdravotnické záchranné služby a žádala o převoz matky stěžovatele do gynekologicko-porodnické kliniky Fakultní nemocnice Brno s tím, že lékař boskovické nemocnice je u akutní sekce a nikdo jiný tam není. V 1:18 hod. sestra gynekologicko-porodnické oddělení nemocnice Boskovice provedla kardiokografické vyšetření, avšak záznam o něm (dále jen „záznam o KTG“) se následně ztratil.

5. V 1:33 hod. byl zahájen převoz matky stěžovatele vozidlem rychlé lékařské pomoci zdravotnické záchranné služby do gynekologicko-porodnické kliniky Fakultní nemocnice Brno. Ve 2:05 hod. byl převoz ukončen a ve 2:35 hod. se urgentním porodem císařským řezem narodil těžce hypoxický stěžovatel. Skóre podle Apgarové činilo v první minutě života novorozence jeden bod (z deseti možných), když u něj byla přítomna pouze pomalá srdeční akce. Jinak byl novorozenec bez dechu, bez svalového napětí, s cyanotickou nebo bledou kůží a nereagoval na podráždění.

III. Řízení předcházející podání ústavní stížnosti

6. Stěžovatel (žalobce) se dne 9. srpna 2010 obrátil na Okresní soud v Blansku (dále jen „soud prvního stupně“) se žalobou na náhradu škody na zdraví, resp. na jednorázové odškodnění bolesti a snížení společenského uplatnění, které vyčísлил

na částku 198 000 Kč s příslušenstvím. Zaplacení uvedené částky se domáhal jak vůči nemocnici Boskovice (dále také „první žalovaná“), tak i vůči zdravotnické záchranné službě (dále také „druhá žalovaná“), s tím, že jejich postup spočívající v neukončení porodu žalobce včas a jeho následný transport do Fakultní nemocnice v Brně byl podstatnou příčinou nepříznivého následku – poškození zdraví žalobce ve smyslu § 444 odst. 1 zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku, ve znění do 31. prosince 2013 (dále jen „obč. zák.“).

7. Soud prvního stupně rozsudkem ze dne 14. května 2013 č. j. 77 C 668/2010-327 žalobu zamítl. Po provedeném dokazování, jehož součástí bylo i celkem sedm znaleckých posudků či odborných vyjádření z oboru zdravotnictví, s různou specializací (anesteziologie, resuscitace a urgentní medicína, gynekologie, neurologie či neonatologie), soud prvního stupně u první žalované shledal porušení právní povinnosti – postup *non lege artis* –, avšak konstatoval, že takové protiprávní jednání nebylo v příčinné souvislosti se škodou na zdraví žalobce. Ve vztahu ke druhé žalované soud prvního stupně dospěl k závěru, že své právní povinnosti nijak neporušila. Ohledně příčinné souvislosti mezi protiprávním jednáním první žalované a škodou na zdraví žalobce soud prvního stupně uzavřel, že stěžejní příčinou poškození zdraví žalobce byly předčasné odlučování placenty spojené se zahájením předčasného porodu, nedostatečná zralost všech orgánů a akutní nedostatek kyslíku s následnou tísní plodu, projevující se následky typu hypoxie, významného zpomalení srdeční akce (bradykardie), následným mozkovým krvácením a otokem mozku.

8. Nad rámec důvodů svého rozsudku pak soud prvního stupně přitakal námitce žalobce, že mu nelze klást k tíži absenci zdravotnické dokumentace vypracované první žalovanou. Na druhou stranu však dle něj pochybením první žalované nebylo nevedení zdravotnické dokumentace, ale neprovedení (dalších) vyšetření. Protože takové pochybení nepředstavovalo stěžejní příčinu poškození zdraví žalobce – tou byly shora popsané skutečnosti – nelze dle soudu prvního stupně činit první žalovanou odpovědnou za škodu na zdraví žalobce na základě pouhé pravděpodobnosti vlivu jejího jednání na vznik škody na zdraví žalobce.

9. Žalobce napadl rozsudek soudu prvního stupně odvoláním. Rozsudkem ze dne 22. října 2014 č. j. 44 Co 242/2013-431 Krajský soud v Brně (dále také jen „odvolací soud“) změnil rozsudek soudu prvního stupně a uložil oběma žalovaným společně a nerozdílně zaplatit žalobci částku 196 080 Kč s příslušenstvím (ve zbytku rozsudek soudu prvního stupně potvrdil) a rozhodl o nákladech řízení. Odvolací soud konstatoval, že obě žalované pochybily. Druhá žalovaná tím, že rozhodla o převozu matky žalobce do zařízení první žalované, namísto do zařízení vyššího typu (Fakultní nemocnice v Brně). První žalovaná zase tím, že na základě indikace matky žalobce měla buď rozhodnout o akutním porodu císařským řezem, anebo o jejím transportu do zařízení vyššího typu. Za stěžejní dále odvolací soud považoval otázku zdravotního stavu žalobce a určení okamžiku, kdy došlo k nezvratnému poškození jeho zdraví. Protože první žalovaná o zdravotním stavu žalobce či jeho matky nepořídila žádnou dokumentaci (resp. jediný záznam KTG se ztratil), dospěl odvolací soud k závěru, že je namístě přenést důkazní břemeno stran zdravotního stavu žalobce v době předání jeho matky zdravotnickému personálu první žalované na první žalovanou. Protože první žalovaná ohledně dané skutečnosti žádný důkaz nepředložila, odvolací soud shledal, že příčinou škody na zdraví žalobce bylo prodlení s nezbytným akutním porodem, vzniklé souběhem porušení povinností oběma žalovanými.

10. Proti rozsudku odvolacího soudu podaly obě žalované dovolání. Rozsudkem ze dne 2. června 2015 č. j. 25 Cdo 765/2015-483 Nejvyšší soud (dále také jen „dovolací soud“) dovolání první žalované odmítl. O dovolání druhé žalované rozhodl dovolací soud tak, že rozsudek odvolacího soudu v rozsahu, jímž byl změněn rozsudek soudu prvního stupně, zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení. Dovolací soud připomenul svoji ustálenou rozhodovací praxi stran rozložení důkazního břemene v případě uplatnění nároku na náhradu škody a upozornil, že při posouzení předpokladů vzniku nároku na náhradu škody na zdraví, způsobené nesprávným lékařským postupem, nelze vznik odpovědnosti lékaře dle § 420 obč. zák. nahradit zjednodušujícím závěrem, že nedostatky ve vedení lékařské dokumentace nelze přičíst k tíži pacienta, a na takovém základu dovodit odpovědnost poskytovatele zdravotní péče za škodu na zdraví. Současně dovolací soud doplnil, že nedostatky ve vedení zdravotnické dokumentace první žalovanou nelze klást k tíži druhé žalované.

11. Odvolací soud v novém řízení doplnil dokazování výsledkem soudního znalce z oboru zdravotnictví, odvětví pediatrie, specializace neonatologie, MUDr. Lubomíra Kantora, Ph.D. (dále jen „znalec“), z něhož vyplynulo, že fáze hypoxie, kdy již dochází k nevratnému poškození zdraví, nastává „v řádu minut, max. desítek minut poté, co u matky započalo krvácení“. K tomuto závěru znalce odvolací soud uvedl, že plně koresponduje s dalším skutkovým zjištěním, pročež uzavřel, že žalobce neprokázal, že protiprávní jednání první žalované bylo v příčinné souvislosti se škodou na jeho zdraví, resp. že bylo jeho rozhodující příčinou. Nadto odvolací soud uvedl, že jestliže k poškození zdraví žalobce mohlo dojít již před přivezením jeho matky do zařízení první žalované, nelze rozhodnutí druhé žalované o volbě zdravotnického zařízení stavět do příčinné souvislosti se škodou na zdraví žalobce. Z tohoto důvodu odvolací soud rozsudkem ze dne 16. prosince 2015 č. j. 44 Co 242/2013-528 rozsudek soudu prvního stupně potvrdil a rozhodl o nákladech řízení.

12. Následné dovolání žalobce dovolací soud usnesením ze dne 20. října 2016 č. j. 25 Cdo 2731/2016-568 odmítl. Dovolací soud připomenul závěr odvolacího soudu o absenci příčinné souvislosti, v důsledku čehož nelze vyvodit odpovědnost žalovaných za škodu na zdraví žalobce. Z tohoto důvodu se dále nezabýval otázkou, zda první žalovaná může procesně těžit z nedostatků ve vedení zdravotnické dokumentace.

IV. Argumentace stěžovatele

13. Stěžovatel ve své ústavní stížnosti nejprve připomíná skutkový stav věci a průběh řízení před obecnými soudy. V tomto směru zdůrazňuje, že po celou dobu pobytu v zařízení první žalované nebyla jeho matka vyšetřena, a že pořízený záznam o KTG – z něhož by stav stěžovatele v době pobytu jeho matky v zařízení první žalované byl zjistitelný – se ztratil. Dle stěžovatele proto nelze jednoznačně určit, zda do zařízení první žalované již hypoxický dorazil, či jej tak teprve opouštěl. Závěr o absenci příčinné souvislosti mezi postupem první žalované a škodou na zdraví, který učinil v řízení až dovolací soud, proto stěžovatel odmítá. Stěžovatel zpochybňuje odkaz dovolacího soudu na údajný závěr odvolacího soudu o vysoké pravděpodobnosti, „že ke škodě na zdraví stěžovatele došlo ještě předtím, než se matka stěžovatele dostala do péče vedlejších účastnic“. Stěžovatel oproti tomu připomíná další závěry soudního znalce MUDr. Lubomíra Kantora, Ph.D., podle nichž „měl (stěžovatel) vyšší šance žít život bez postižení, kdyby byl odrozen tam (rozuměj v zařízení první žalované)“ a navíc,

že „*když hypoxie pokračuje, prohlubuje se (...) bludný kruh s rozvojem metabolického rozvratu.*“

14. Dle stěžovatele tak z panující nejistoty ohledně existence příčinné souvislosti mezi protiprávním jednáním první žalované a vzniklou škodou na zdraví profituje první žalovaná. Ta však daný stav sama vyvolala, protože jsou závěry dovolacího soudu v rozporu se zásadou, že nikdo nesmí těžit ze svého nepoctivého nebo protiprávního činu.

15. Stěžovatel připomíná, že ve svém dovolání poukazoval na skutečnost, že rozhodovací praxe Nejvyššího soudu je ohledně otázky prospěchu z protiprávního jednání či z vyvolání určitého protiprávního stavu v podobě nedostatků zdravotnické dokumentace krajně nejednotná. K tomu stěžovatel poukazuje i na judikaturu dovolacího soudu, vztahující se k uvedené zásadě obecně i týkající se přímo problematiky absence či zničení zdravotnické dokumentace, na jejímž základu dovozuje, že rozhodování dovolacího soudu se v této otázce liší případ od případu.

16. Stěžovatel poukazuje na náleznost Ústavního soudu ze dne 13. června 2006 sp. zn. Pl. ÚS 75/04 (jenž je veřejnosti dostupný, stejně jako ostatní rozhodnutí Ústavního soudu, na stránce <http://nalus.usoud.cz/>), dle něhož „*je věcí obecných soudů, aby s ohledem na konkrétní případ zvážily rozložení důkazního břemene mezi účastníky řízení.*“ Z uvedeného závěru vychází i část rozhodovací praxe Nejvyššího soudu, například rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. března 2013 sp. zn. 30 Cdo 3631/2011, jehož závěry stěžovatel podrobně rozvádí.

17. Stěžovatel uzavírá, že postupem dovolacího soudu i soudu odvolacího, který byl jeho právním názorem vázán, bylo porušeno jeho právo na spravedlivý proces, právo na ochranu tělesné a duševní integrity a v konečném důsledku i právo na spravedlivou náhradu škody za podmínek a postupů stanovených zákonem. Z těchto důvodů stěžovatel navrhuje Ústavnímu soudu zrušení napadených rozhodnutí.

V. Průběh řízení před Ústavním soudem

18. Podle ustanovení § 42 odst. 4 zákona o Ústavním soudu vyzval Ústavní soud účastníky a vedlejší účastníky řízení, aby se vyjádřili k podané ústavní stížnosti.

19. Okresní soud v Blansku ve svém vyjádření zcela odkázal na odůvodnění svého rozsudku.

20. Krajský soud v Brně se práva na vyjádření k ústavní stížnosti vzdal s tím, že stěžovatel ve své ústavní stížnosti připomenul vázanost odvolacího soudu právním názorem dovolacího soudu.

21. Nejvyšší soud ve svém vyjádření připomenul své předchozí závěry a konstatoval, že na vyřešení otázky, zda nemocnice Boskovice může procesně těžit ze svého protiprávního jednání, napadený rozsudek odvolacího soudu nespočíval. Dle dovolacího soudu stěžovatel v podstatě opakuje námitky vznesené v dovolání. Z těchto důvodů dovolací soud navrhl, aby Ústavní soud ústavní stížnost odmítl jako zjevně neopodstatněnou, případně ji zamítl.

22. Nemocnice Boskovice ve svém vyjádření k ústavní stížnosti uvedla, že se zcela ztotožňuje se skutkovými i právními závěry dovolacího a odvolacího soudu o neexistenci příčinné souvislosti mezi jednáním jí samotné či zdravotnické záchranné služby a škodou, která vznikla na zdraví stěžovatele, jakož i s jejich právními závěry stran rozložení důkazního břemene. Tvrzení stěžovatele, že záznam o KTG ztratila,

nemocnice rozporuje, a uvádí, že záznam předala zaměstnancům zdravotnické záchranné služby, aniž by pořídila jeho kopii. Dále nemocnice Boskovice namítá, že důvodem neúspěchu stěžovatele v řízení před obecnými soudy nebylo neunesení důkazního břemene, ale prokázání neexistence příčinné souvislosti mezi jejím jednáním a škodou na zdraví, již stěžovatel utrpěl. V době, kdy přijímala matku stěžovatele, již mělo dojít k nevratnému poškození jeho zdraví, pročež za tuto škodu nemůže být činěna odpovědnou. V tomto směru připomíná závěr dovolacího soudu, že případné nedostatky ve vedení zdravotnické dokumentace automaticky nezakládají její odpovědnost za jakoukoliv škodu, která stěžovateli vznikla. Co se týče otázky rozložení důkazního břemene v případě prokazování existence předpokladů odpovědnosti za škodu, je dle ní tato otázka v rozhodovací praxi dovolacího i Ústavního soudu dávno vyřešena a napadená rozhodnutí z přijatého řešení vycházejí.

23. Zdravotnická záchranná služba poukázala na usnesení Nejvyššího soudu ze dne 2. června 2015 č. j. 25 Cdo 765/2015-483, v němž dovolací soud jasně uvedl, že jí nemůže být kladeno k tíži, že nemocnice Boskovice nevedla řádně zdravotnickou dokumentaci.

24. Ústavní soud následně vyjádření účastníků a vedlejších účastnic řízení zaslal stěžovateli k případné replice.

25. Stěžovatel v rámci své repliky předně poukázal na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. června 2015 sp. zn. 21 Cdo 3612/2014, z něhož je zřejmé, že základní zásady obsažené v části první hlavy I. zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, ve znění pozdějších předpisů, byly vlastní českému právnímu řádu i před 1. lednem 2014. Ve vztahu k projednávané věci je přitom dle stěžovatele stěžejní aplikace zásady, že *nikdo nesmí těžit ze svého nepoctivého či protiprávního jednání*, již akcentuje ve své rozhodovací praxi i Ústavní soud (srov. náleží Ústavního soudu ze dne 12. července 2017 sp. zn. I. ÚS 1737/16). Stěžovatel dále poukázal i na rozhodnutí soudů nižších stupňů, z nichž se podává, že zmařila-li žalovaná provedení důkazu, který byla povinna uchovat a předložit, bylo by neprovedení kompenzace informačního deficitu žalobkyně v rozporu s požadavkem na *rovnost zbraní* účastníků řízení. Ve vztahu k povinnosti zdravotnických zařízení vést zdravotnickou dokumentaci stěžovatel připomenul článek 4 Úmluvy o lidských právech a biomedicíně a ustanovení § 630h odst. 3 německého Bürgerliches Gesetzbuch (dále jen „BGB“), jež sice nemá konkrétní obdobu v českém právním řádu, ale jehož podstatě odpovídá ustanovení § 6 odst. 2 o. z. Prvotní rozhodnutí dovolacího soudu v této věci přitom podle stěžovatele předmětnou zásadu zcela přehlíží. Stěžovatel dále upozornil, že rozhodovací praxe dovolacího soudu v tomto směru dosud není ustálena. Stěžovatel připomněl, že je nezletilý, pročež se na něj vztahuje i článek 3 odst. 1 Úmluvy o právech dítěte. Z rozhodovací praxe Ústavního soudu přitom vyplývá, že v případech, kdy jde o náhradu újmy způsobené nezletilému, je zapotřebí mít na paměti nejlepší zájem dítěte, resp. volit z více možných výkladů dotčeného právního předpisu takový, který nejefektivněji naplňuje nejlepší zájem dítěte. Stěžovatel je přesvědčen, že rozhodnutí dovolacího soudu, vydané v jeho věci, dané požadavky, plynoucí z článku 3 odst. 1 Úmluvy o právech dítěte, nenaplňuje a trvá na zrušení napadených rozhodnutí.

VI. Posouzení podmínek řízení

26. Dříve než Ústavní soud mohl přistoupit k vlastnímu přezkumu napadených rozhodnutí obecných soudů, musel se zabývat otázkou, zda podaná ústavní stížnost splňuje veškeré náležitosti dle zákona o Ústavním soudu.

27. Ústavní soud dospěl k závěru, že ústavní stížnost je přípustná, neboť stěžovatel před jejím podáním vyčerpal všechny procesní prostředky, které mu zákon k ochraně jeho práva poskytuje (§ 72 odst. 3 zákona o Ústavním soudu). Ústavní stížnost byla podána včas osobou oprávněnou a splňuje také ostatní zákonné požadavky.

VII. Upuštění od ústního jednání

28. Ústavní soud neočekával od ústního jednání další objasnění věci, protože od něj upustil dle ustanovení § 44 věty první zákona o Ústavním soudu.

VIII. Vlastní přezkum

29. Ústavní soud shledal argumentaci stěžovatele obsaženou v ústavní stížnosti jako důvodnou, a proto ústavní stížnosti vyhověl z důvodů, které vysvětluje níže.

VIIIa. Obecná východiska

30. Ústavní soud opakovaně připomíná, že není „superrevizní“ instancí v systému obecné justice. V souladu s článkem 83 Ústavy České republiky (dále jen „Ústava“) je jeho posláním ochrana ústavnosti, především pak ochrana základních lidských práv a svobod, garantovaných ústavním pořádkem. I když toto široce pojaté vymezení ochrany ústavnosti nevyčerpává úlohu a funkce, které Ústavní soud zastává a které plní v rámci ústavního systému České republiky, znamená však, že při incidenční kontrole ústavnosti, tedy v procesu rozhodování o ústavních stížnostech dle článku 87 odst. 1 písm. d) Ústavy, neposuzuje otázku možného porušení práv fyzických a právnických osob, která vyplývají z práva podústavního, neboť k tomu jsou povolány soudy obecné (článek 90 Ústavy).

31. Do rozhodovací činnosti obecných soudů je Ústavní soud oprávněn zasahovat v situacích, kdy obecné soudy zasahují do ústavně garantovaných základních práv či svobod. Přezkumná činnost Ústavního soudu je v takových případech omezena na zjištění, zda v řízení, které předcházelo napadenému rozhodnutí, obecné soudy postupovaly uvnitř ústavních limitů jejich činnosti, anebo zda z těchto mezí vybočily, např. v důsledku ústavně nepřípustné *svévole* [k tomu srov. např. nálezy Ústavního soudu ze dne 15. září 2005 sp. zn. III. ÚS 606/04 (N 177/38 SbNU 421), ze dne 12. července 2006 sp. zn. III. ÚS 151/06 (N 132/42 SbNU 57), ze dne 7. listopadu 2006 sp. zn. IV. ÚS 369/06 (N 206/43 SbNU 303), či ze dne 1. listopadu 2007 sp. zn. III. ÚS 677/07 (N 179/47 SbNU 371)], anebo pokud by napadené soudní rozhodnutí bylo *nepřezkoumatelné*, resp. postrádalo řádné, srozumitelné a logické odůvodnění [srov. nálezy Ústavního soudu ze dne 20. června 1995 sp. zn. III. ÚS 84/94 (N 34/3 SbNU 257), ze dne 27. srpna 2013 sp. zn. II. ÚS 1842/12 (N 154/70 SbNU 425), či ze dne 27. února 2014 sp. zn. III. ÚS 1836/13 (N 24/72 SbNU 275)].

32. V projednávané věci jde především o posouzení dvou konkrétních aspektů práva na spravedlivý proces ve smyslu hlavy páté Listiny a článku 6 odst. 1 Úmluvy – práva na soudní ochranu dle článku 36 odst. 1 Listiny a práva na rovnost účastníků řízení zakotveného v článku 37 odst. 3 Listiny.

33. Z rozhodování Ústavního soudu a Evropského soudu pro lidská práva (dále jen „ESLP“) plyne, že s právem na soudní ochranu a na spravedlivý proces je spjat požadavek řádného odůvodnění soudního rozhodnutí. To musí mít svůj odraz v provedených důkazech a z nich vplynuvších skutkových a právních závěrech. Postrádají-li skutkové nebo právní závěry soudního rozhodnutí oporu v provedeném dokazování, jde o případ ústavně nepřipustné svévole v rozhodování, neslučitelné s právem účastníka řízení na soudní ochranu.

34. Pojem svévole Ústavní soud ve své judikatuře vyložil jako *extrémní nesoulad* právních závěrů s vykonanými skutkovými a právními zjištěními, popřípadě jako nerespektování kogentní normy, dále jako interpretaci, jež je v extrémním rozporu s principy spravedlnosti (příkladem čehož je přepjatý formalismus), interpretaci ocitající se v extrémním nesouladu s obsahem jak právní praxí, tak i doktrínou obecně akceptovaných výkladových metod, jakož i o interpretaci a aplikaci zákonných pojmů v jiném než zákonem stanoveném a právním myšlením konsensuálně akceptovaném významu, v tom rámci i odklonu od ustálené judikatury, aniž by byly dostatečně vyloženy důvody, na jejichž základě soud výkladovou praxí dosud převažující a stabilizovanou odmítá, a konečně ve smyslu rozhodování bez bližších kritérií či alespoň zásad odvozených z právní normy [srov. nálezy Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 677/07 či ze dne 28. června 2010 sp. zn. IV. ÚS 2795/09 (N 129/57 SbNU 583)].

35. V případě prvé z forem nepřipustné svévole Ústavní soud zcela výjimečně přistupuje k posouzení hodnocení důkazů provedeného obecnými soudy, avšak toliko v tom směru, že zjišťuje, zda odůvodnění napadeného rozhodnutí v tomto směru nevykazuje znaky libovůle. Ač tedy Ústavní soud zásadně nepřehodnocuje důkazy provedené obecnými soudy [viz nálezy Ústavního soudu ze dne 25. června 1997 sp. zn. II. ÚS 341/96 (N 84/8 SbNU 281)], opakovaně přistupuje ke kasaci rozhodnutí, v nichž nebyl důkazní postup pečlivě a úplně popsán a logicky a přesvědčivě odůvodněn [srov. nálezy Ústavního soudu ze dne 23. listopadu 2000 sp. zn. III. ÚS 181/2000 (N 175/20 SbNU 241), či ze dne 30. listopadu 2000 sp. zn. III. ÚS 463/2000 (N 181/20 SbNU 267)]. Obdobně Ústavní soud zasahuje v případech, kdy v soudním rozhodování byla učiněna skutková zjištění v extrémním nesouladu s provedenými důkazy [viz např. nálezy Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 84/94 (N 34/3 SbNU 257) a ze dne 30. listopadu 1995 sp. zn. III. ÚS 166/95, či usnesení Ústavního soudu ze dne 14. ledna 2004 sp. zn. III. ÚS 376/03 (U 1/32 SbNU 451)].

36. Druhým aspektem ústavněprávního přezkumu je právo na rovnost účastníků řízení, jež spočívá ve spravedlivém dělení důkazního břemene mezi jeho jednotlivými účastníky. S tím je spjata i otázka obrácení důkazního břemene v případě, kdy jedna ze stran sporu zmařila provedení důkazu, v důsledku čehož se protistrana ocitá v důkazní nouzi, neboť není s to prokázat svá skutková tvrzení.

37. V tomto směru je třeba připomenout obecné pravidlo rozdělení důkazního břemene v civilním sporném řízení, podle něhož „procesní strana nese důkazní břemeno ohledně skutečností, jež odpovídají skutkovým znakům právní normy, která je procesní straně příznivá, resp. právní normy, na jejímž základě uplatňuje procesní strana své právo.“ (srov. MACUR, Josef. *Dělení důkazního břemena v civilním*

soudním sporu. Brno: Masarykova univerzita, 1996, s. 144). Takovému nastavení odpovídá i rozdělení důkazního břemene v případě prokazování předpokladů odpovědnosti za újmu, kdy obecně platí, že poškozený je povinen tvrdit protiprávní jednání škůdce, vznik škody a existenci příčinné souvislosti mezi těmito skutečností a svá tvrzení prokázat (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. srpna 2007 sp. zn. 25 Cdo 3144/2005).

38. Již ve svém nálezu ze dne 7. října 1996 sp. zn. IV. ÚS 167/96 (N 93/6 SbNU 183) Ústavní soud poukázal na význam institutu důkazního břemene a připomenul, že je podřízen určitému právnímu rámci, který je vymezen především principy nestranného a spravedlivého procesu. To (mimo jiné) znamená, že „*soud nemůže některou z procesních stran zatížit důkazním břemenem bez dalšího a jednostranným způsobem, ale pouze v kontextu všech relevantních okolností případu.*“ V nálezu ze dne 20. srpna 2014 sp. zn. I. ÚS 173/13 (N 156/74 SbNU 333) Ústavní soud konstatoval, že problematika rozdělení důkazního břemene úzce souvisí právě s právem na rovnost účastníků řízení, jež je součástí práva na spravedlivý proces v širším slova smyslu. Zásadou rovnosti účastníků řízení přitom Ústavní soud rozumí „*rovnost zbraní, resp. rovnost příležitostí*“, což znamená, že „*každé procesní straně by měla být dána přiměřená možnost přednést svou záležitost za podmínek, jež ji nestaví do podstatně nevýhodnější situace, než ve které je její protistrana.*“ Obdobně „*rovnost zbraní*“ vnímá i rozhodovací praxe ESLP. Cílem práva na rovnost účastníků řízení, resp. zásady rovnosti zbraní je dosažení „*spravedlivé rovnováhy*“ mezi stranami sporu [viz nálezy Ústavního soudu ze dne 28. ledna 2014 sp. zn. Pl. ÚS 49/10 (N 10/72 SbNU 111; 44/2014 Sb.), body 28-29].

39. Ve svém nálezu ze dne 26. dubna 2006 sp. zn. Pl. ÚS 37/04 (N 92/41 SbNU 173; 419/2006 Sb.), pod bodem 64, Ústavní soud konstatoval, že: „*[v] rovině ústavněprávní tak platí, že v právu na spravedlivý proces obsažená zásada rovnosti zbraní v civilním řízení obecně zahrnuje též rovnost břemen, která jsou na účastníky řízení kladena (a která nesmí být nepřiměřená), a že v opačném případě nelze řízení jako celek považovat za spravedlivé. Tento obecný princip rovnosti účastníků je pak nutno promítnout i do právní úpravy dokazování v rovině zákona.*“ Obdobně ESLP v rozsudku ve věci *Metalco Bt. proti Maďarsku* ze dne 1. února 2011 č. 34976/05, § 24, uvedl, že uložení nesplnitelného důkazního břemene na jednu stranu civilního sporu bylo porušením zásady rovnosti zbraní. Právo na rovnost účastníků řízení tedy rovněž vyžaduje, aby důkazní břemeno kladené na jednoho účastníka řízení nebylo nepřiměřené, což vychází z výše zmíněného obecného požadavku na dosažení spravedlivé rovnováhy mezi stranami sporu.

40. Otázce ústavněprávního základu institutu důkazního břemene se Ústavní soud věnoval i ve svém usnesení ze dne 8. prosince 2016 sp. zn. II. ÚS 3312/16. Zde v návaznosti na rozsudky ESLP ve věcech *Blücher proti České republice* ze dne 11. ledna 2005 č. stížnosti 58580/00 a *Tiemann proti Francii a Německu* ze dne 27. dubna 2000 č. 47458/99 a č. 47458/99, doplnil, že Úmluva a Listina sice neupravují dokazování jako takové, což ale neznamená, že se dokazování nachází „*mimo*“ ústavněprávní rovinu a jeho úprava je zcela v dispozici podústavního zákona. Základní zásady spravedlivosti řízení, zejména principy rovnosti zbraní a kontradiktornosti, ovládající celé řízení, se nutně vztahují i na dokazování. S poukazem na svůj nálezy sp. zn. IV. ÚS 167/96 pak Ústavní soud připomněl, že i institut důkazního břemene je podřízen určitému ústavněprávnímu rámci, jak jej vymezují principy nestranného a spravedlivého procesu, plynoucí z článku 90 Ústavy a článku 36 odst. 1 Listiny. Ústavní soud následně uzavřel, že v právu na spravedlivý proces obsažená zásada

rovnosti zbraní v civilním řízení obecně zahrnuje též rovnost břemen, která jsou na účastníky řízení kladena – a která nesmí být *nepřiměřená*, resp., jejichž unesení nesmí být *nesplnitelné* (k tomu srov. LAVICKÝ, Petr. Soudcovské dotváření pravidel dělení důkazního břemena. *Právník*. 2018, č. 4, s. 313.); v opačném případě nelze dle Ústavního soudu předmětné řízení jako celek považovat za řádně vedené.

41. V obecné poloze z abstraktní množiny případů, jimiž se obecné soudy zabývají, typově vystupují tzv. *medicínské spory*, tj. spory mezi pacientem a lékařem (poskytovatelem zdravotních služeb), kdy je to právě pacient – poškozený, jenž by měl, v souladu s obecnou teorií o rozložení důkazního břemene, navrhopvat důkazy za účelem prokázání svých tvrzení o protiprávním jednání škůdce, o škodě a existenci příčinné souvislosti mezi protiprávním jednáním a následkem. Již ve svém usnesení ze dne 12. srpna 2008 sp. zn. I. ÚS 1919/08 Ústavní soud připomenul, že v případech, kdy není možné prokázat, že konkrétní opomenutí škůdce (poskytovatele zdravotních služeb) tvoří se škodlivým důsledkem ničím nenarušený vztah, je výrazně oslabeno postavení poškozeného – pacienta. Přitom je to však právě poskytovatel zdravotních služeb, který má v tomto vztahu převahu, a proto by se měla pacientova práva chránit důsledněji.

42. Ve svém usnesení sp. zn. II. ÚS 3312/16 Ústavní soud připomenul rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. června 2016 sp. zn. 30 Cdo 1144/2014, z něhož plyne, že obecné pravidlo o rozložení důkazního břemene *lze v odůvodněných případech modifikovat*, neboť striktní dodržování standardního rozložení důkazního břemene by v ojedinělých situacích vedlo k neudržitelnému zatížení strany, která je nese, protože ta objektivně nemá a nemůže mít k dispozici informace o skutečnostech důležitých pro rozhodnutí ve sporu. K tomuto Nejvyšší soud dodal, že nemožnost modifikování pravidla o rozložení důkazního břemene by v konečném důsledku mohlo být v rozporu se zásadou, že *nikdo nesmí těžit ze svého nepoctivého nebo protiprávního činu*. Uvedené závěry dovolacího soudu Ústavní soud označil za ústavně souladné.

43. Ve světle těchto obecných závěrů Ústavní soud přezkoumal napadená rozhodnutí obecných soudů.

VIIIb. Aplikace obecných zásad na projednávaný případ

A. K odmítavému usnesení dovolacího soudu

44. V projednávané věci stěžovatel předně namítá, že dovolací soud dezinterpretoval závěry soudu odvolacího, v důsledku čehož jeho dovolání odmítl. Dle dovolacího soudu totiž soud odvolací po doplnění dokazování výsledkem znalce dospěl k závěru o absenci příčinné souvislosti mezi protiprávním jednáním nemocnice Boskovice a zdravotnické záchranné služby a vznikem škody na zdraví stěžovatele.

45. Ústavní soud je nucen konstatovat, že takový kategorický závěr se ze znaleckého posudku (č. l. 267-272) a z výsledku znalce [viz č. l. 507-508] nepodává a nedovodil jej ani soud odvolací. Znalci položil soud prvního stupně otázky, které lze zjednodušeně formulovat takto: 1. určení faktorů, které vedly k poškození zdraví stěžovatele a jejich vzájemný poměr, 2. zda takovým faktorem mohlo být jednání některé z vedlejších účastnic řízení a zda by i bez jejich jednání došlo k poškození zdraví stěžovatele, a to z hlediska snížení možnosti poškození zdraví stěžovatele spolu s délkou trvání hypoxie. Konečně se znalec vyjadřoval i k doplňujícím otázkám nemocnice Boskovice, mimo jiné i k otázce, jaké faktory mají vliv na poškození dítěte v obdobných případech.

46. Na první otázku znalec odpověděl tak, že nejpodstatnějším faktorem poškození zdraví stěžovatele byla jeho hypoxie, dále krvácení matky stěžovatele (rodičky) z rodidel a konečně nezralost novorozence. Procentuální poměr podílu těchto příčin na poškození zdraví stěžovatele nebyl znalec s to vyjádřit s tím, že jde o *multifaktoriální soubor příčin a následků* k čemuž dodal: „*jisté je, že u plodu v hypoxii vede každá minuta ke zhoršování stavu plodu.*“ Co se týče druhé otázky, znalec konstatoval, že bez provedení kompletního vyšetření a zhodnocení jejich stavu, neměla být rodička odeslána z nemocnice Boskovice. K tomuto znalec uzavřel, že „*převoz rodičky a plodu v takovém stavu výrazně snížil šanci na omezení komplikací, které při prodlevě vznikly.*“ Za dostatečně ilustrativní považuje v tomto směru Ústavní soud odpověď na shora parafrázovanou otázku nemocnice Boskovice, kdy dle znalce je nejpodstatnějším faktorem vedoucím k poškození dítěte hloubka a délka hypoxie, přičemž hloubka hypoxie byla vzhledem ke známým skutečnostem závažná a její délka byla prodloužena. „*Riziko poškození dítěte rychle stoupá s prodlužující se délkou hypoxie,*“ uvedl dále znalec. Svůj posudek znalec uzavřel s tím, že mezi protiprávním jednáním nemocnice Boskovice a škodou na zdraví stěžovatele je příčinná souvislost.

47. Při doplnění znaleckého posudku v řízení před odvolacím soudem znalec uvedl, že „*pokud jsem tázán k ‚bodu zlomu‘ čili fázi hypoxie, která neznačí jen ohrožení, ale již rozvoj nezvratných následků, konstatuji, že nastala v řádu minut, max. desítek minut poté, co u matky započalo krvácení.*“ K dotazu zástupce stěžovatele znalec uvedl, že není schopen určit rozdíl mezi stavem novorozence mezi příjezdem a odjezdem z nemocnice Boskovice. „*Šlo by říct, že by měl vyšší šance žít život bez postižení, kdyby byl odrozen tam. (...) Pokud jde o ty šance (...) [u]rčitě bych mohl uvést přesněji, kdyby nemocnice Boskovice provedla všechna vyšetření, ať už na matce nebo na nenarozeném dítěti, jak měla a mohla.*“ K dotazu zástupce nemocnice Boskovice znalec dodal: „*Ne, že bych 100% určil bod zlomu, ale mít ty hodnoty, o nichž je řeč, šel by stanovit určitě lépe.*“

48. Ústavní soud na základě takovýchto skutkových zjištění nemohl akceptovat dovolacím soudem tvrzený „jednoznačný“ skutkový závěr o absenci příčinné souvislosti mezi protiprávním jednáním nemocnice Boskovice a škodou na zdraví stěžovatele. Naopak, odvolací soud své právní posouzení zřetelně založil na závěru, že stěžovatel neprokázal příčinnou souvislost mezi protiprávním jednáním nemocnice Boskovice a škodou na zdraví. Jinými slovy neúspěch stěžovatele v předmětném sporu nebyl dán tím, že by byl závěr o příčinné souvislosti vyloučen, ale neunesením důkazního břemene žalobcem. Ústavní soud dospěl k závěru, že takové břemeno nemělo – s ohledem na protiprávní jednání nemocnice Boskovice – stěžovatele vůbec tížit.

49. Za dané situace bylo dále namístě, aby se dovolací soud zabýval stěžovatelem vnesenou otázkou procesního práva, která je dovolacím soudem rozhodována rozdílně, totiž zda může zdravotnické zařízení procesně těžit z nedostatků ve vedení zdravotnické dokumentace. Jak totiž stěžovatel opakovaně připomenul, takový závěr odporuje základní zásadě soukromého práva, dle níž nikdo nesmí těžit ze svého nepoctivého nebo protiprávního činu (*nemo turpitudinem suam allegare potest*), vyjádřené v ustanovení § 6 odst. 2 o. z., která je imanentní součástí českého právního řádu, a jako taková jí byla i před 1. lednem 2014 [srov. nálezy Ústavního soudu ze dne 22. února 1995 sp. zn. II. ÚS 42/94 (N 13/3 SbNU 67), ze dne 14. května 1997 sp. zn. II. ÚS 28/96 (N 53/8 SbNU 45), ze dne 22. února 2011, sp. zn. I. ÚS 2849/07 (N 20/60 SbNU 203), či usnesení Ústavního soudu ze dne 17. ledna 2011, sp. zn. I. ÚS 2788/10, anebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. listopadu 2015 sp. zn. 29 Cdo 2261/2015). Stěžovatel zároveň ve svém dovolání odkazoval i na relevantní rozhodnutí dovolacího

soudu, jmenovitě rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 30 Cdo 3631/2011 (na nějž navazovalo shora citované usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 30 Cdo 1144/2014). Jinými slovy, dovolací soud měl vytvořen prostor pro věcné posouzení dovolání stěžovatele, avšak neučinil tak. Takový jeho postup v projednávané věci shledává Ústavní soud jako svévolný a vedoucí k odepření práva stěžovatele na soudní ochranu.

B. Ke kasačnímu rozsudku dovolacího soudu a k potvrzujícímu rozsudku soudu odvolacího

50. Ústavní soud se ztotožňuje se stěžejní výhradou stěžovatele, že nepřenesení důkazního břemene na nemocnici Boskovice v situaci, kdy tato porušila svoji právní povinnost vést zdravotnickou dokumentaci pacienta [§ 67b zákona č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu, ve znění do 31. března 2012 a § 53 a násl. zákona č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování (zákon o zdravotních službách), ve znění pozdějších předpisů] – neuchovala pořízený KTG záznam a další zdravotnickou dokumentaci vůbec nevedla (neboť jiná vyšetření v rozporu se svými povinnostmi neprovedla), vedlo k porušení zásady rovnosti účastníků řízení a principu rovnosti zbraní, které jsou imanentní součástí šířeji pojímaného práva na spravedlivý proces.

51. Jak Ústavní soud vysvětlil výše, pravidla rozložení důkazního břemene předně vycházejí ze zákonné úpravy. Právní teorie však připouští, že pravidla pro dělení důkazního břemene mohou být i výsledkem *soudcovského dotváření práva*, které je však omezeno právě tím, že tato pravidla mají zásadně charakter právních norem, k jejichž tvorbě je zásadně povolán zákonodárce, nikoliv soudce. Možnosti soudcovského dotváření pravidel pro dělení důkazního břemene jsou tak omezeny na *typově dané okruhy případů*, u nichž panuje *naléhavá nutnost* odchýlení se od obecných pravidel dělení důkazního břemene. „*Typová nutnost může být představována situací, kdy prosazení určitého hmotněprávního nároku s ohledem na typicky se v těchto případech vyskytující důkazní nouzi zpravidla selhává.*“ (viz LAVICKÝ, Petr. *Důkazní břemeno v civilním řízení soudním*. Praha: Leges, 2017, s. 226.). Jinými slovy, v takových případech se *důkazní břemeno obrací* a oproti standardním situacím leží na té procesní straně, která jím standardně zatížena není.

52. Specifickou kategorií v tomto směru představuje *obrácení důkazního břemena kvůli zmaření důkazu*, k němuž přistupuje soud z důvodu, že strana, kterou důkazní břemeno ohledně určité skutečnosti běžně netíží, disponovala potřebným důkazem, avšak jeho provedení protistranou sama zmařila. Předpokladem tohoto zvláštního soudcovského pravidla pro dělení důkazního břemena je tak „*protiprávní jednání odpůrce, jež mělo za následek nemožnost rozhodnou skutečnost prokázat.*“ (viz LAVICKÝ, Petr. *Důkazní břemeno v civilním řízení soudním*. Praha: Leges, 2017, s. 229.).

53. Jednou z typově daných kategorií, u nichž obrácení důkazního břemene Ústavní soud již dříve aproboval, je kategorie *medicínských sporů*, v nichž na straně jedné vystupuje pacient, jakožto poškozený a na straně druhé poskytovatel zdravotních služeb (lékař či zdravotnické zařízení), jako škůdce. Ačkoliv standardně leží důkazní břemeno ohledně prokázání existence všech předpokladů odpovědnosti za újmu na poškozeném, je zřejmé, že ten nebude – pro své odborně a materiálně značně nevýhodnější postavení ve srovnání s postavením škůdce – obvykle schopen předložit veškeré důkazy na podporu svých tvrzení. Tak je tomu zvláště v případech, kdy některý

z předpokladů odpovědnosti za újmu může být prokázán pouze za pomoci zdravotnické dokumentace, již však disponuje škůdce.

54. V takových situacích nastupuje obecná povinnost účastníka řízení vydat důkaz dle § 129 odst. 2 o. s. ř., jejímž prostřednictvím může předseda senátu uložit účastníku řízení, aby potřebnou zdravotnickou dokumentaci předložil k důkazu. V případě, kdy tak účastník řízení neučiní, může soud takovou skutečnost vzít v potaz v rámci hodnocení důkazů v tom směru, že zatajil-li účastník řízení skutečnosti, s nimiž mohl, objektivně vzato, soud seznámit, nechová se procesně korektně, jeho přístup k řízení je celkově nevěrohodný, což oslabuje jeho pozici a váhu tvrzení (srov. JIRSA, Jaromír a kol. *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář. Kniha I., § 79-180 občanského soudního řádu*. Praha: Wolters Kluwer, 2016, s. 338; viz také obecně např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. března 2015 sp. zn. 29 Cdo 440/2013).

55. Teprve v situaci, kdy postup dle § 129 odst. 2 o. s. ř. nepřichází v úvahu z důvodu, že předmětná zdravotnická dokumentace buďto v rozporu s právními povinnostmi škůdce nebyla pořizena vůbec, anebo ji (opět v rozporu se svými právními povinnostmi) tento nechoval či „ztratil“, je ústavně aprobovatelné, aby obecný soud přistoupil k možnosti *ultima ratio* spočívající v *obrácení důkazního břemena* ohledně skutečností, které měly být na základě zdravotnické dokumentace objasněny. Toliko v těchto typově určených případech totiž lze akceptovat, aby nad ochranou právní jistoty účastníka řízení – žalovaného, převážil požadavek na zachování principů spravedlivého procesu. Je totiž zřejmé, že v takovýchto situacích je to právě žalovaný, kdo ze svého protiprávního či nepoctivého jednání získává prospěch na úkor žalobce – poškozeného, jenž není schopen unést důkazní břemeno ohledně tvrzení, od nichž odvíjí svůj nárok na náhradu újmy. Lze doplnit, že povinnost poskytovatele zdravotních služeb vést a uchovávat zdravotnickou dokumentaci je zakotvena v ust. § 53 a násl. zákona č. 372/2011 Sb., o zdravotnických službách, ve znění pozdějších předpisů.

56. Opačný přístup – který v dané věci aplikoval dovolací soud ve svém kasačním rozsudku a jímž se byl poté odvolací soud povinen řídit – porušuje právo na rovnost účastníků řízení a zásadu rovnosti zbraní, čímž předmětné soudní řízení staví mimo hranice řádně vedeného procesu. Zároveň dochází fakticky k popření základní zásady soukromého práva, dle níž nikdo nesmí těžit ze svého nepoctivého nebo protiprávního jednání (viz též § 6 odst. 2 o. z.).

57. V projednávané věci přitom nebylo pochyb jak o existenci protiprávního jednání (*non lege artis*) nemocnice Boskovice a o újmě na zdraví stěžovatele. Úspěch stěžovatele ve sporu závisel na prokázání jeho tvrzení o existenci příčinné souvislosti mezi porušením povinnosti a škodlivým následkem, přičemž esenciálním důkazem o zdravotním stavu stěžovatele v době přijetí jeho matky v nemocnici Boskovice byla příslušná zdravotnická dokumentace. Ta však nebyla k dispozici a to jednak proto, že zdravotnický personál nebyl na avizovaný příjezd matky stěžovatele zcela připraven a především pak proto, že žádná vyšetření – krom KTG – v rozporu se svými povinnostmi neprovedl. Nadto jediný důkaz o stavu stěžovatele v době, kdy se jeho matka nacházela v nemocnici v Boskovicích (záznam o provedeném KTG), se ztratil. K tomu je třeba dodat, že tvrzení nemocnice Boskovice, že záznam předala osádce vozidla rychlé lékařské pomoci, která transportovala matku stěžovatele z Boskovic do Brna, na závěru o protiprávnosti jejího postupu ničeho nemění, neboť v takovém případě měla alespoň pořídit kopii zdravotnické dokumentace (viz přiměřeně usnesení Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 3312/16, bod 10). Je proto zřejmé, že na základě skutkových zjištění obecných soudů byl závěr o nutnosti obrácení důkazního břemene

ze stěžovatele, který vinou nemocnice Boskovice nemohl předložit důkaz o zdravotním stavu sebe a své matky v době, kdy se nacházeli v dané nemocnici, zcela namístě. Tím, že rozsudek dovolacího soudu takový postup odmítl, aproboval porušení základní zásady soukromého práva, že nikdo nesmí těžit ze svého protiprávního nebo nepoctivého jednání.

58. Pouze na okraj Ústavní soud dodává, že k možnosti obrácení důkazního břemene v medicínských sporech ze žalobce (pacienta) na žalovaného (lékaře, zdravotnické zařízení) ve specifických případech, kdy žalovaný poruší svoji povinnost vést řádnou zdravotnickou dokumentaci pacienta v souladu s příslušnou právní úpravou, se opakovaně vyslovuje i část odborné literatury (srov. HOLČAPEK, Tomáš. *Dokazování v medicínskoprávních sporech*. Praha: Wolters Kluwers ČR, 2011, s. 104-105., HOLČAPEK, Tomáš. *Občanskoprávní odpovědnost v medicíně a její uplatňování u českých soudů*. *Právní rozhledy*, 2016, č. 9, s. 307-308., ŠUSTEK, Petr, HOLČAPEK, Tomáš a kolektiv. *Zdravotnické právo*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016, s. 192 a násl.). K tomu je třeba připomenout, že zmíněný požadavek má svůj původ v článku IV. C – 8:109 odst. 3 Návrhu společného referenčního rámce (DCFR), dle něhož se v případě, že poskytovatel zdravotní péče nezpřístupní pacientovi zdravotnickou dokumentaci, má presumovat jak to, že řádná péče nebyla poskytnuta, tak i příčinná souvislost mezi tímto porušením povinnosti a vzniklou újmou na zdraví pacienta. K tomu viz Draft Common Frame of Reference, dostupný na <https://www.law.kuleuven.be/personal/mstorme/DCFR.html>.

59. Z těchto důvodů Ústavní soud uzavírá, že závěr dovolacího soudu, z něhož vyplynula nemožnost obrácení důkazního břemene ze stěžovatele na nemocnici Boskovice, popřípadě na zdravotní záchrannou službu, je z hlediska ústavněprávního neudržitelný a porušující právo na rovnost účastníků řízení a zásadu rovnosti zbraní, a tedy i právo stěžovatele na soudní ochranu podle článku 36 odst. 1 Listiny. Ústavní soud proto musel zrušit rozsudky odvolacího soudu ze dne 16. prosince 2015 č. j. 44 Co 242/2013-528 a dovolacího soudu ze dne 2. června 2015 č. j. 25 Cdo 765/2015-483.

IX. Závěr

60. Ústavní soud shrnuje, že Nejvyšší soud a Krajský soud v Brně tím, že v rozporu se základní zásadou soukromého práva, dle které nikdo nesmí těžit ze svého nepoctivého nebo protiprávního činu, nepřipustily v poměrech projednávané věci obrácení důkazního břemene, zasáhly do základního práva stěžovatele na rovnost účastníků řízení, jež garantuje článek 37 odst. 3 Listiny a do práva na spravedlivý proces ve smyslu článku 6 odst. 1 Úmluvy. Zároveň Nejvyšší soud tím, že odmítl dovolání stěžovatele jako nepřipustné s odůvodněním, že na posouzení jím předložené otázky napadené rozhodnutí nezáleží a tím, že dezinterpretoval závěr odvolacího soudu o neunesení důkazního břemene stěžovatelem, porušil právo stěžovatele na soudní ochranu ve smyslu článku 36 odst. 1 Listiny a právo na spravedlivý proces dle článku 6 odst. 1 Úmluvy.

61. *Ratio decidendi* tohoto nálezu spočívá v tom, že v případech medicínských sporů, kdy na straně jedné stojí pacient, tvrdící, že mu protiprávním jednáním poskytovatele zdravotních služeb vznikla újma, a na straně druhé poskytovatel zdravotních služeb, který porušil svou povinnost vést řádně zdravotnickou dokumentaci pacienta, může soud rozhodnout o obrácení důkazního břemene ohledně prokazování (ne)splnění

některého z předpokladů odpovědnosti za újmu. Takový postup soudu představuje prostředek *ultima ratio* a je namístě jen tehdy, když tvrzení pacienta nelze prokázat ani uložení vysvětlovací povinnosti protistraně dle § 129 odst. 2 o. s. ř. Jestliže soud v případech medicínských sporů opomene zvážit důvody pro obrácení důkazního břemene, porušuje tím právo na soudní ochranu dle článku 36 odst. 1 Listiny, právo na rovnost účastníků řízení dle článku 37 odst. 3 Listiny a právo na spravedlivý proces dle článku 6 odst. 1 Úmluvy.

62. Ústavní soud z tohoto důvodu podle ustanovení § 82 odst. 2 písm. a) zákona o Ústavním soudu ústavní stížnosti vyhověl a podle § 82 odst. 3 písm. a) zákona o Ústavním soudu napadené usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. října 2016 č. j. 25 Cdo 2731/2016-568, rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 16. prosince 2015 č. j. 44 Co 242/2013-528, a rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 2. června 2015 č. j. 25 Cdo 765/2015-483 zrušil.

63. Protože Ústavní soud shledal porušení dotčených základních práv a návrh stěžovatele jako důvodný, nezabýval se hmotněprávní stránkou věci a námitkami stěžovatele stran porušení jeho práva na ochranu tělesné a duševní integrity dle článku 7 odst. 1 Listiny a práva na spravedlivou náhradu škody za podmínek a postupů stanovených zákonem ve smyslu článku 24 Úmluvy o lidských právech a biomedicíně [srov. nálezy Ústavního soudu ze dne 11. prosince 1997 sp. zn. III. ÚS 205/97 (N 159/9 SbNU 375), ze dne 18. dubna 2001 sp. zn. I. ÚS 549/2000 (N 63/22 SbNU 65) či ze dne 31. července 2017 sp. zn. III. ÚS 1167/17].

P o u č e n í: Proti rozhodnutí Ústavního soudu se nelze odvolat.

V Brně dne 9. května 2018

Jan Musil
předseda senátu Ústavního soudu